INVALIDILIITTO RY
Asiantuntijalausunto

27.10.2026

Viite: HE 175/2026 vp

Asia: Lausunto eduskunnan valtiovarainvaliokunnalle esityksestä valtion talousarvioksi 2027

Invalidiliitto kiinnittää valtiovarainvaliokunnan huomiota erityisesti työ- ja elinkeinoministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön sekä ympäristöministeriön toimialoja koskeviin aiheisiin, joissa on vammaisiin ihmisiin liittyviä ulottuvuuksia. Kaikkien teemojen osalta Invalidiliitto huomauttaa, että vammaisvaikutusten arviointi ja YK:n vammaissopimuksen noudattaminen olisivat tarpeen.

TEM:n toimiala

Pääministeri Orpon hallituskaudella on valmisteltu vaikeassa työmarkkina-asemassa olevien henkilöiden työllistymistä koskeva toimintaohjelma. Työryhmä on tunnistanut toimivia eurooppalaisia käytäntöjä ja koonnut suosituksia työllistymisen edistämiseksi. **Toimintaohjelman toteuttamiseen ei kuitenkaan ole osoitettu rahoitusta, minkä vuoksi sen vaikuttavuus jää vähäiseksi.**

Samaan aikaan työllistymistä tukeviin palveluihin ja tukimuotoihin kohdistuvat leikkaukset heikentävät jo olemassa olevia toimintamalleja. Erityisen huolestuttavaa on palkkatuen käytön väheneminen. Palkkatuki on ollut monelle vammaiselle henkilölle keskeinen väylä avoimille työmarkkinoille ja keino madaltaa työnantajien rekrytointikynnystä.

Vammaisten henkilöiden kokemukset kertovat palvelujärjestelmän puutteista. Keväällä 2026 toteutetun Vammaisfoorumin kyselyn perusteella 38 prosenttia vastaajista kertoi jääneensä kokonaan ilman työllistymistä tukevia palveluja, ja vain 22 prosenttia piti saamiaan palveluja hyödyllisinä. Lisäksi kolmannes koki, ettei heidän vammaansa tai sairauteensa liittyviä tarpeita huomioitu riittävästi palveluissa. Vastaajat korostivat erityisesti yksilöllisen tuen, työhönvalmennuksen ja palkkatuen merkitystä työllistymisensä kannalta.

YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen (CRPD) 27 artikla velvoittaa Suomea turvaamaan vammaisten henkilöiden oikeuden työhön yhdenvertaisesti muiden kanssa sekä edistämään heidän pääsyään avoimille, osallistaville ja saavutettaville työmarkkinoille. Sopimus edellyttää, että vammaisilla henkilöillä on tosiasiallinen pääsy työllisyyspalveluihin,

työhönvalmennukseen, ammatilliseen ohjaukseen ja muihin työllistymistä tukeviin toimenpiteisiin sekä että valtio edistää työllistymistä myös erilaisin kannustimin ja tukitoimin. Näin ollen **työllistymistä tukevien palvelujen ja tukimuotojen heikentäminen on ristiriidassa niiden velvoitteiden kanssa, joita Suomi on kansainvälisesti sitoutunut noudattamaan.**

Invalidiliitto pitää välttämättömänä, että vuoden 2027 talousarviossa vahvistetaan vaikeassa työmarkkina-asemassa olevien henkilöiden työllistymistä tukevien palvelujen resursseja. Hallituksen työllisyystavoitteet eivät toteudu ilman riittävää rahoitusta, ja erityisesti palkkatuen, työhönvalmennuksen sekä yksilöllisten ja saavutettavien työllisyyspalvelujen saatavuus on turvattava. Tämä on välttämätöntä vammaisten henkilöiden yhdenvertaisen työelämäosallisuuden vahvistamiseksi.

STM:n toimiala

Invalidiliitto kiinnittää valiokunnan huomiota 1) vammaispalveluiden rahoituksen riittämättömyyteen, 2) suurten esteettömien ajoneuvojen korvaustaksan korottamiseen, 3) sosiaalihuoltoon kohdentuviin leikkauksiin, 4) sosiaali- ja terveyspalveluiden asiakasmaksujen korotuksiin, 5) sosiaali- ja terveysjärjestöjen valtionavustuksiin kohdentuviin leikkauksiin sekä 6) alueelliseen hankerahoitukseen.

Invalidiliitto toteaa, että ennaltaehkäisyyn investoiminen ja olemassa olevien hyvien toimintamallien ylläpitäminen tulevat yhteiskunnalle edullisemmaksi kuin lyhytnäköiset leikkaukset sellaisista toiminnoista, joiden alasajosta seuraa tarve kalliimmille korjaaville palveluille. Kun suuri joukko kansalaisia jää tahtomattaan ilman apua, tukea ja palveluita, polarisaatio lisääntyy ja eriarvoisuuden tunne voi johtaa yhteiskunnan turvallisuustilanteen laajamittaiseen heikkenemiseen. Yksilötasolla syrjäytyminen estää osallisuutta ja heikentää toimintakykyä. Hallituksen toimenpiteet ovat kuormittaneet merkittävästi samoja väestöryhmiä kasaten kielteisiä vaikutuksia muun muassa pienituloisille fyysisesti vammaisille ja toimintaesteisten ihmisille.

Hyvinvointialueiden yleiskatteisessa rahoituksessa huomioidaan vammaispalvelulain soveltamisalan muutokseen liittyvä 6,1 miljoonan euron lisäys. Lisäys ei vielä kerro vammaispalvelujen rahoituksen riittävyydestä. **Riittävän rahoituksen ja lain täsmällisen soveltamisen avulla on turvattava yksilöllisten tarpeiden mukaiset vammaispalvelut.** Invalidiliittoon tulevien viestien perusteella voi todeta, että kaikki vammaiset ihmiset eivät saa tällä hetkellä tarpeidensa mukaisia palveluita. Lisäksi monelta on vähennetty heille aiemmin myönnettyjä vammaispalveluita tai heidät on siirretty vammaispalveluista sosiaalihuoltolain mukaisten palveluiden piiriin, vaikka heidän olosuhteissaan ei ole tapahtunut muutosta.

Säästöpaineet eivät saa johtaa palvelujen perusteettomaan vähentämiseen tai lopettamiseen eivätkä siirtää välttämätöntä apua omaisten vastuulle. Sosiaalihuoltolain mukaiset palvelut eivät korvaa vammaispalvelulain mukaisia

palveluita. **Vammaispalvelulain soveltamisen epätarkkuus on aiheuttanut paljon ongelmia.** Invalidiliitto korostaakin lain seurannan ja sen seurauksena tehtävien tarvittavien muutosten tärkeyttä.

Invalidiliitto esittää, että momentille 33.30.60 lisätään 2,6 miljoonaa euroa, joka STM:n aiemman esityksen mukaan on suurten esteettömien ajoneuvojen korvaustaksan korottamisen edellyttämä valtion rahoitusosuus.

Lisärahoituksen varmistuminen mahdollistaisi sairausvakuutuksesta korvattavan taksimatkan enimmäishinnasta annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisen siten, että suuret esteettömät ajoneuvot siirrettäisiin II taksaluokkaan.

Invalidiliitto pitää muutosta tärkeänä suurten esteettömien ajoneuvojen saatavuuden turvaamiseksi. Näitä ajoneuvoja tarvitsevat esimerkiksi sähköpyörätuolia käyttävät henkilöt, eikä heidän kuljetustarvettaan voida korvata tavallisella taksikalustolla. Jos sopivaa ajoneuvoa ei ole saatavilla, matka terveydenhuoltoon tai kuntoutukseen voi viivästyä tai jäädä kokonaan toteutumatta.

YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskeva yleissopimus edellyttää, että vammaisten henkilöiden yhdenvertainen liikkuminen ja pääsy terveydenhuolto- ja kuntoutuspalveluihin turvataan käytännössä.

Sosiaalihuoltolain uudistukseen sisältyy hallituksen tavoittelema 100 miljoonan euron säästövaikutus, joka liittyy sosiaalihuollon asiakasprosessin uudistamiseen, palvelujen uudistamiseen ja asiakasmaksujen korottamiseen. Suurimmat taloudelliset vaikutukset liittyvät sosiaalihuollon kirjaamiseen, palvelutarpeen arvioinnin uudistamiseen, tiettyjen palvelujen (uusi lapsiperheiden tuen palvelu ja uusi toimintakyvyn ja osallisuuden tuen palvelu) päällekkäisyyksien purkamiseen sekä sisällölliseen uudistamiseen. Säästöt syntyisivät asiakasmaksujen korotuksista sekä vähentämällä henkilöstöstä yli 800 sosiaalihuollon ammattilaista. **Näin suuri henkilöstövähennys näkyisi väistämättä sosiaalihuollon asiakkaiden saamassa avussa.**

Sosiaalihuoltolain uudistusta toteutetaan samaan aikaan, kun työllisyyspalvelujen resurssit ovat riittämättömät vammaisten ihmisten kohtaamiseen.

Kuntouttava työtoiminta, sosiaalinen kuntoutus, vammaisten työllistymistä tukeva toiminta ja vammaisten työtoiminta ovat jakaantuneet eri säädöksiin sekä erilaisiin vuosien saatossa kehittyneisiin toimintatapoihin. Nämä palvelut yhdistävillä toimintakykyä ja osallisuutta tukevilla palveluilla tavoitellaan 10 miljoonan euron säästöjä. Kuntouttavan työtoiminnan lakkauttaminen taas vähentää määrärahan tarvetta 24 miljoonalla. Toisaalta hallitus esittää uutta työllisyyspoliittista tukea (9,6 milj) työllisyysalueiden kautta jaettavaksi yhdistyksille ja säätiöille pitkäaikaistyöttömien työllistymisen parantamiseksi. Säästö uudistuksessa syntyy oletuksesta, että osa asiakkaista ei enää tarvitse nykyisiä palveluja vaan siirtyy työvoimapalveluihin, ja uusi palvelu voidaan järjestää nykyistä edullisemmin.

Invalidiliitto ei vastusta palvelujen selkeyttämistä, päällekkäisyyksien purkamista tai vaikuttavuuden parantamista. Uudistusta ei kuitenkaan pidä toteuttaa siten, että sosiaalihuollon säästöt määräävät palvelujen sisällön ja heikentävät vammaisten ja muiden paljon tukea tarvitsevien henkilöiden tosiasiallista pääsyä oikea-aikaisiin palveluihin. **Säästöjä ei tule tavoitella asiakkaiden oikeusturvan kustannuksella.**

Terveydenhuollon asiakasmaksujen korotukset tuovat esityksen mukaan valtiolle lisärahaa 87.750 miljoonaa euroa. Samalla toimeentulotuen menot kasvavat 3 miljoonalla eurolla.

Esitetyt korotukset ja uudet asiakasmaksut vaarantavat erityisesti pienituloisten, pitkäaikaissairaiden ja paljon palveluja tarvitsevien henkilöiden, kuten fyysisesti vammaiset ja toimintaesteiset ihmiset, mahdollisuuksia hakeutua palveluiden piiriin. Tämä heikentää perustuslain 19 § 1 momentissa turvattua oikeutta ihmisarvoisen elämän edellyttämään turvaan sekä 3 momentissa säädetyn julkisen vallan velvollisuuden toteutumista turvata jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut ja edistää väestön terveyttä.

Invalidiliitto ei kannata terveydenhuollon asiakasmaksujen korotusta. Korotusten todellisia vaikutuksia ei ole selvitetty riittävästi. Erityisesti vammaisiin ja pitkäaikaissairaisiin ihmisiin, jotka tarvitsevat toistuvasti palveluja ja jotka ovat usein hyvin heikossa taloudellisessa asemassa, kohdentuu suuri taloudellinen lisätaakka. Myös etuuksien, asumismenojen, lääkekulujen ja asiakasmaksujen yhteisvaikutus on selvitettävä. Tulee yhteiskunnalle kalliiksi ja yksittäiselle ihmiselle kuormittavaksi, jos välttämättömästä hoidosta tai kuntoutuksesta joutuu luopumaan kustannusten vuoksi. Ennaltaehkäisy on edullisempaa kuin korjaavat toimenpiteet. Maksujen huojennusten ja niihin liittyvän neuvonnan on oltava helposti saatavilla.

STEA-avustuksiin ehdotetaan 189,9 miljoonaa euroa. Vuoden 2026 talousarviossa määrä on 273,912 miljoonaa euroa, joten vähennys on 84,012 miljoonaa euroa. Koko vaalikauden kuluessa sosiaali- ja terveysjärjestöjen valtionavustukset leikataan alle puoleen vuoden 2024 tasosta. Invalidiliitto toteaa, että **vuoden 2027 STEA-avustuksiin ehdotettu lisäleikkaus on kohtuuton ja peruttava**.

Vuoden 2027 avustuslinjauksissa painotetaan kohtaavaa toimintaa ja sitä tukevaa työtä. Kohtaavan työn lisäksi sote-järjestöjen tekemä neuvonta, vaikuttamistyö ja koulutus ovat tärkeitä toimintoja, joiden avulla järjestöt viestittävät jäsenistönsä tarpeista ympäröivälle yhteiskunnalle, myös poliittisille päättäjille. Jos tämä työ avustusleikkausten myötä vähenee, ei kaikkein hiljaisimpien ääni kuulu enää päätöksentekoon. Juuri tätä työtä YK:n vammaiskomitea on kehottanut Suomea vahvistamaan.

Ennaltaehkäisevät palvelut, joita järjestöt tarjoavat niitä tarvitseville, tulevat yhteiskunnalle edullisemmaksi kuin jälkikäteen tarvittavat julkisen sektorin kalliimmat palvelut. Säästöjen sijaan avustusleikkauksista tuleekin todennäköisesti yhteiskunnalle kuluja, kun apua ja tukea tarvitsevat ihmiset

päätyvät korjaavien palveluiden piiriin. Hyvinvointialueet ovatkin jo ilmaisseet huolensa tähän liittyen ja todenneet, että eivät pysty vastaamaan siihen palvelutarpeeseen, mikä järjestöjen alasajosta seuraa (esim. Hyvil Oy 9.4.26, 15.8.25).

Erityisen huolissaan Invalidiliitto on siitä, että Suomi ei näytä noudattavan lain tasoisesti voimassa olevaa YK:n vammaisyleissopimusta (ratifioitu vuonna 2016). Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus STEA ja sosiaali- ja terveysministeriö ovat valtionapuviranomaisia, joita sitoo Suomen laki. Perustuslakia ja kansainvälisiä sopimuksia ei voi sivuuttaa. Viranomaisten on aktiivisesti edistettävä perusoikeuksien toteutumista, suojeltava yksilöitä oikeuksien loukkauksilta ja otettava perusoikeudet huomioon kaikessa lainsäädännössä sekä lain tulkinnassa. STEA:n tulisi soveltaa ja tulkita avustusten myöntämistä koskevaa lainsäädäntöä sekä käyttää sen mukaista harkintavaltaa paitsi perusoikeusmyönteisesti, myös tavalla, joka edistää ja mahdollistaa vammaisyleissopimuksen kautta lain tasolla säädetyn osallistamisvelvoitteen toteuttamista ja siten osallistumisoikeuksien toteutumista.

YK:n vammaissopimuksen toimeenpanoa valvova YK:n vammaiskomitea on suositellut Suomea varmistamaan vammaisjärjestöjen riittävän ja pitkäjänteisen rahoituksen. Lisäksi Suomea kehotettiin laatimaan suunnitelma rahoituksen jatkuvuuden turvaamiseksi. Tämänhetkinen **toiminta, jossa järjestöavustuksia leikataan paljon ja nopealla aikataululla, on ristiriidassa YK:n vammaiskomitean suosituksen ja YK:n vammaisyleissopimuksen velvoitteiden kanssa.**

Invalidiliiton näkemyksen mukaan valiokunnan on kiinnitettävä tähän painavasti huomiota. Vammaisjärjestöjä rahoittamalla Suomi toteuttaa ihmisoikeusvelvoitteitaan.

YK:n vammaiskomitean mukaan rahoitusta tulee ohjata esimerkiksi järjestöjen vammaisille henkilöille tarjoamaan oikeudelliseen neuvontaan sekä vammaissopimuksen toimeenpanon seurantaan. Vain kohtaavan toiminnan rahoittaminen, jota hakukriteereissä nyt painotetaan, ei riitä täyttämään vammaissopimuksen velvoitteita. Neuvonnan lisäksi yhteiskunnallinen vaikuttaminen on tärkeä osa vammaisjärjestöjen työtä. Sen avulla järjestöt välittävät tietoa epäkohdista ja ratkaisuehdotuksia virkakunnalle ja poliittisille päättäjille lainsäädäntötyön tueksi sekä mahdollistavat vammaisille henkilöille osallistumisen päätöksentekoon. Jos tämä ääni hiljenee, ei päätöksentekijöillä ole riittävää tietoa vammaisten ihmisten tarpeista ja oikeuksista.

Momentin 33.60.31 enintään 25 miljoonan euron erä on tarkoitettu hyvinvointialueiden ja Helsingin kaupungin koordinoimiin määräaikaisiin alueellisiin hankkeisiin. Pistemäinen hankerahoitus voi tukea yhteistyön kehittämistä, mutta se ei turvaa jatkuvan järjestötoiminnan rahoitusta. **Alueiden hankehakukriteeristön tulisi painottua niin, että pienetkin toimijat, kuten paikalliset vammaisyhdistykset, voivat päästä avustusten piiriin.** Turhaa ja hankalaa byrokratiaa tulisi välttää, ja hakuaikojen tulisi olla riittävät. Rahoituksessa on huomioitava myös esteettömien tilojen, saavutettavan

viestinnän ja osallistumisen tuen kustannukset sekä hyödyllisen toiminnan jatkuminen hankekauden jälkeen.

YM:n toimiala

Invalidiliitto haluaa kiinnittää valiokunnan huomiota momenttiin 35.20.55, jossa ehdotetaan korjausavustuksiin 9,55 miljoonaa euroa, mikä on 2,565 miljoonaa euroa enemmän kuin vuonna 2026. Avustukset kohdistuvat muun muassa iäkkäiden ja vammaisten ihmisten asuntojen korjaamiseen ja liikkumisesteiden poistamiseen. **Ehdotettu korjausavustuslisäys on erittäin tarpeellinen.**

On kuitenkin niin, että kaikki, jotka hyötyisivät avustusmahdollisuudesta, eivät siitä tiedä. Invalidiliitto toivookin, että avustuksen olemassaolosta ja sen hakemisesta tiedotettaisiin laajasti, jotta määrärahaa ei jäisi käyttämättä. Tarvetta asuntojen remontoimiseen ja korjaamiseen esteettömäksi on paljon.

Suomi ratifioi YK:n yleissopimuksen vammaisten henkilöiden oikeuksista vuonna 2016. Sopimus määrittelee esteettömyyden vammaisen henkilön itsenäisen elämän edellytyksenä. Sopimuksen mukaisesti esteettömyys on huomioitava, jotta vammaiset henkilöt voisivat täysimääräisesti nauttia kaikista ihmisoikeuksista ja perusvapauksista. Asumisen ratkaisuja on kehitettävä mm. korjausrakentamisella, jotta voidaan turvata vammaisten henkilöiden yhdenvertaiset mahdollisuudet elää osana yhteisöä.

INVALIDILIITTO RY

Helsingissä 27.10.2026

Janne Juvakka
toimitusjohtaja

Laura Andersson
johtaja, yhteiskunnallinen vaikuttaminen

Invalidiliitto ry on valtakunnallinen järjestö, joka edistää ja kehittää fyysisesti vammaisten sekä toimintaesteisten henkilöiden mahdollisuuksia osallistua, liikkua ja elää täysipainoista elämää. Invalidiliitossa on noin 22 000 henkilöjäsentä ja 136 jäsenyhdistystä.